

derved, man maa jo indskrænke sig til det mest nødtørfte, og det er heller ikke rimeligt i dette Øjeblik at føre en akademisk Diskussion.

Det ærede Medlem (Borgbjerg) sagde, at jeg undertiden ikke talte politisk klogt. Det er højst sandsynligt, jeg maaler ikke min Klogskab, særlig ikke min politiske Klogskab, med det ærede Medlems. Det ærede Medlem er jo saa besindig og lader aldrig noget Ord undslippe sine Læber, som han bagefter kunde komme til at fortryde. Jeg indrømmer, at det kan gaa mig saadan, jeg er ikke blevet klogere med Aarene, jeg kan komme til at sige Ting — rimeligvis fordi jeg ikke kan holde dem tilbage —, som jeg maaske burde fortiet. Det er ret akademiske Spørgsmaal, vi efterhaanden er kommet til at drøfte. At drøfte Fremtidens mere eller mindre lysrøde Skær, medens Nutiden er saa tryk-kende, forekommer mig at være mere akademisk end egentlig nødvendigt for os i Øjeblikket. Det interesserer mig heller ikke saa meget. Nutiden interesserer mig langt mere, jeg gaar saa vidt som til at mene, at længere frem end nogle Uger er det ikke meget værd at beskæftige sig med Fremtiden, især ikke for en Politiker. Jeg ved, at man skal have inderst i sit Hjerte en Mening om, hvorledes Fremtiden vil forme sig, og det er ogsaa rimeligt, at man har sin Tro paa, hvorledes den bør forme sig, og haaber, at det vil ske efter ens Opfattelse og Meninger; men just under den nuværende Historiske Tilstand i Verden, just, medens Verdenskrigen raser, at beskæftige sig med den kommende Morgenrøde, det er jeg egentlig ikke i Stand til. Der er for meget Tryk over os; jeg synes ikke, det er nemt at frigøre Tanken og at føre den hen til lysere Tider.

Jeg har egentlig kun villet udtrykke, at man ikke ved, hvad der kommer. Der er ikke noget Menneske, som ved, hvad der kommer efter denne Krig. For hundrede Aar siden efter Napoleonskrigenes Rasen, efter at man havde været Vidne til den største Frigørelse i aandelig Henseende, som Verden vel nogen Sinde har kendt, den franske Revolution, viste det sig, at den materielle Ødelæggelse, man havde troet vilde nedtrykke Frankrig, efter at Landet var blevet hærget og kuert af fremmede Nationer, var ganske ringe. Frankrig, som havde været plyndret af de fremmede Hære, der trængte ind, erobrede Hovedstaden og besatte Landet; — en af de franske Historiekrivere har for nylig paavist dette —, havde, da der

var gaaet nogle faa Maaneder, knapt et halvt Aar, vundet alt tilbage i materielle Kaar. Men hvordan gik det ellers i Verden? Ovenpaa disse Krige fulgte den største Reaktion, vi paa en vis Maade har set, saa uhyre var Tilbageslaget efter de Frigørelsestanker, som Revolutionen kun var en Afslutning paa. Ogsaa den Gang var det en Omformning, der skete. Den franske Revolution var ikke noget, der pludselig kom væltende over Verden; det er der ikke mere nogen, som tror paa, selv om man en Gang har gjort det. Vi har jo nu alle lært, hvorledes den langtsomt udviklede sig, hvorledes den støttede sig paa den langsomme Udvikling, der tidligere var foregaaet. Men der fulgte altsaa den største Reaktion efter, og nu ved vi ikke, hvordan det vil gaa, efter at der sikkert vil være sket en Ødelæggelse i Verden, som vi aldrig nogen Sinde har kendt, hverken efter 7 Aars Krigen eller efter 30 Aars Krigen eller efter de gamle Verdenskrige.

Naar den materielle Skade, det finansielle Sammenbrud, det økonomiske Kaos bliver saa stort, som det nu sikkert bliver, hvorledes skal det saa gaa med de sociale Krav, med Partiernes Ønsker og Villie i saa Henseende? Det er meget dristigt at dømme derom og det er ikke nemt, naar man lever i et saa lille Land som vort, et Land, som aldeles intet betyder for Verdenshistoriens Udvikling; for vi kan dog ikke bilde os ind, at vi 3 Millioner Mennesker skulde have nogen Indflydelse paa, hvad der ellers sker i Verden. Det er meget dristigt, naar man gaar ud fra vore Forhold, at ville slutte noget om, hvorledes det ellers vil gaa. Vi arbejder efter min Mening alt for meget med, at der hersker Ro, og at der vil blive ved at være saadan her i Landet, som der er. Jeg synes bestandig, at det er forbavsende, at Folk ikke viser sig mindre letsindige og mere ansvarsfulde i deres Tankegang, end de i Virkeligheden gør. Jeg har en afgjort Modbydelighed for det Overflade-København, vi i Øjeblikket ser boltre sig. Ikke fordi Folk har tjent nogle Penge, for det kan til syvende og sidst være det samme, men paa Grund af den hæslige Maner, hvorpaa de bruger dem. Det vilde imidlertid føre for vidt at komme ind herpaa, og jeg skal ellers ikke prædike Moral, det er ikke min Opgave her i Verden. Jeg vil kun sige, at naar man her fra forskellige Sider udkaster Billeder af, hvordan det nu vil gaa i Verden i det hele, idet man tænker paa de store Lande i Europa, og slutter fra vort eget Land, har jeg en Fornemmelse